

נייר עמדה על מצב פעוטות שהוריהם מבקשי מקלט ומסגרות היום הנגישות להם

מאי 2023

כ- 8,200 ילדי מבקשי מקלט מאריתריאה ומסודן גדלים בישראל, הרוב המוחלט שלהם נולדו בארץ, רובם בני 12 ומטה. כ- 1,700 מהם הם פעוטות בגיל הרך, בגילי לידה עד 3. אף שהם נולדו בישראל ולומדים במערכת החינוך הממלכתית כבר מגיל 3, ילדי מבקשי המקלט סובלים מפערים התפתחותיים, לימודיים ושפתיים חמורים. [פערים אלה, של 2-3 שנים, לעומת בני גילם אזרחי ישראל, מלווים אותם במשך כל שנות הלימודים במערכת החינוך](#) ופוגעים ביכולתם לרכוש מיומנויות חיוניות ובראשן מיומנויות שפתיות.¹

הפערים הקשים נובעים ממגוון סיבות, ובראשן העובדה שהמדינה מונעת כבר שנים זכויות בסיסיות מההורים וילדיהם, כולל קצבאות ביטוח לאומי, ביטוח בריאות מסובסד ורוב שירותי הרווחה. ואולם, אין מחלוקת שאחד הגורמים המרכזיים להתפתחות הפערים ההתפתחותיים הקשים הוא שהיית הילדים בגילאי לידה עד 3 במסגרות פיראטיות לגיל הרך ("הבייביסיטרים"). תנאי המסגרות האלה לרוב קשים ביותר: התקינה נמוכה, אין גרייה והעשרה, אין תקשורת עם הילדים, התזונה לקויה, הליקויים הבטיחותיים רבים, והצוות לא מקצועי. כבר לפני 10 שנים התריע מבקר המדינה כי "השלכות השהייה בבייביסיטרים ומאפייניהם מלמדים... על סיכוי רב לפגיעה של ממש בהתפתחותם התקינה של פעוטות ושל ילדים, ולעתים על סכנה ממשית לחייהם. לפעוטות אלו לא ניתנו ההגנה והטיפול הנדרשים ולא הובטחו "עד מירב המידה האפשרית" הישרדותם והתפתחותם, כנדרש על פי האמנה בדבר זכויות הילד"². מאז, נקלטו חלק מהפעוטות במעונות ייעודיים המופעלים על ידי עמותות, אך רבים מהם ממשיכים לשהות בבייביסיטרים לא מפוקחים.

בהיעדר כל סיוע מדינתי וכשרישום למעון מפוקח ומסובסד על ידי המדינה לא אפשרי, נאלצים הורים מבקשי מקלט רבים לשלוח את הפעוטות שלהם לבייביסיטרים כדי שיוכלו לצאת לעבוד ולפרנס.

בימים אלה [הצהיר](#) ראש הממשלה נתניהו על תוכנית ממשלתית חדשה לחינוך חינוך בגיל הרך. לפי [הצהרות](#) [בתקשורת](#) ובניגוד להבטחת הבחירות להחלת חינוך חינוך לכל הפעוטות בגיל הרך, התוכנית החדשה תעניק בקושי פלסטר: 2 נקודות זיכוי ממס לכל הורה לפעוט בגיל הרך, סבסוד מלא במעונות המפוקחים ובהמשך בנייה ופתיחה של עוד מעונות כאלה שהיום ממילא מלאים עד אפס מקום.

התוכנית החדשה רחוקה מלספק את הצרכים ההתפתחותיים והחינוכיים של כלל הפעוטות בישראל, ולמעשה היא תסייע יותר לעשירים מאשר לעניים. כשמדובר במבקשי מקלט - היא לא תסייע במאום משום שרובם המוחלט אינם זכאים כלל לנקודות זיכוי ממס, אף שהם משלמים מס הכנסה ככל העובדים בישראל. בכל מקרה, אם לא יוסר החסם לרישום הפעוטות הללו במעונות יום מפוקחים ומסובסדים על ידי המדינה גם אם תיושם בעתיד התוכנית החדשה במלואה, לא יהיה בכך כדי לפתור את תופעת הבייביסיטרים.

כבר שנים שאנחנו, [כמו כל גורמי המקצוע](#), זועקות שיש לקלוט פעוטות שהוריהם מבקשי מקלט במעונות מפוקחים לגיל הרך ולהגביר את הפיקוח על מעונות יום פיראטיים. כבר שנים שמעט מאוד נעשה ורבים מהפעוטות ממשיכים לשהות במסגרות הללו. בינתיים מהדהדת קריאת המומחים: "על רקע התנאים הפיזיים הבטיחותיים והחינוכיים בגנים [הפיראטיים - אל"ס], נראה כי כלל הילדים מצויים במצב של סיכון, וחלקם אף בסכנת חיים של ממש"³. היא ממשיכה להדהד גם ביום שאחרי מסיבת העיתונאים.

¹ א.ס.א - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל וספריית גן לוינסקי, דוח: סוגיות מרכזיות ואתגרים בתחום החינוך (דצמבר 2019)

² מבקר המדינה, דוח 63 (2013), חוות דעת "הטיפול בקטינים חסרי מעמד אזרחי בישראל" 1872, 1847.

³ מאיר וסלואן, דו"ח מחקר: מיפוי התנאים ההתפתחותיים ב"מחסני הילדים" הגנים הפיראטיים בהם שוהים ילדי מהגרי העבודה ומבקשי המקלט בישראל (2016), 37.

על מדינת ישראל להתעשת לאלתר:

- עליה להגביר את הפיקוח על מסגרות היום הפיראטיות שאינן עומדות בתנאי חוק הפיקוח על מעונות יום לפעוטות ותקנות הפיקוח.
- עליה לאפשר לפעוטות שהוריהם מבקשי מקלט להירשם למעונות יום מפוקחים ומסובסדים על ידי המדינה בהתאם לאמות המידה לרישום וסבסוד החלות על פעוטות שהם תושבי או אזרחי ישראל.
- לחילופין, עליה לתקצב הפעלת מעונות יום ייעודיים נוספים שיאפשרו את קליטת הפעוטות שהוריהם מבקשי מקלט ויתנו להם מענה חוקי ובטיחותי העומד בתקנים פדגוגיים והתפתחותיים.

לפרטים נוספים: עו"ד אורלי לוינזון-סלע, מנהלת המחלקה הציבורית, א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל, 050-6232586; orly@assaf.org.il